

ANKARA DEVLET TİYATROSUNDA SAHNELENEN ÇOCUK OYUNU METİNLERİNİN EĞİTİM VE DİL GELİŞİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ *

Emre BAYRAKDAR**
Saadet MALTEPE***

ÖZ

Bu çalışmada, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğüne yakınlığı ve ülkenin başkenti olması sebebiyle tiyatro politikalarına ve çalışmalarına yön verme bakımından önemli görev ve sorumluluğa sahip olan Ankara Devlet Tiyatrosunda 2005/2006 - 2014/2015 sezonları arasında sahnelenen çocuk oyunu metinleri, eğitim ve dil gelişimi açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada sözü edilen sezonlar arasından seçilen on (10) çocuk oyunu metninin, çocukların eğitsel ve dil gelişimlerine katkı getirecek özellikleri taşıyıp taşımadığı incelenmiştir. Çalışma betimsel tarama modeliyle yapılmıştır. 2005/2006 - 2014/2015 yılları arasında Ankara Devlet Tiyatrosunda sahnelenen yerli ve uyarlama çocuk oyunları içerisinden tabaka örnekleme yöntemiyle her sezondan bir oyunun seçilmesi kaydıyla on (10) oyun metni belirlenmiştir. Nitel araştırma veri toplama tekniği içerisinde yer alan doküman incelemesi ile veriler toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Verilerin analizinde; eğitim ve dil gelişimi kategorileri belirlenerek, bu kategorilerde oyunların duygusal yönlerine bakılmıştır. Eğitim kategorisinde yapılan incelemede; Okvuran, Tavşancıl ve Çakır İlhan'ın (2006) belirlemiş olduğu alt alanlar kullanılmıştır. Dil gelişimi için yapılan değerlendirmede, yeni bir inceleme kategorisi oluşturulmuştur. Oyun metinleri, eğitim ve dil gelişimi kategorilerine göre incelenirken araştırma birimi olarak oyunlardaki replikler alınmış ve bu bağlamda olumlu, olumsuz ve karışık olarak kodlanmıştır. Yapılan değerlendirmelere göre; eğitim boyutunda, en fazla ileti taşıyan özel alt alanın “Olumlu İlişki Kurma” olduğu saptanırken en az ileti taşıyan özel alt alan “Kendiyle Barışık Olma-Kendini Beğenme” olarak hesaplanmıştır. Ayrıca bu kategoride olumsuz iletilerin oranının azımsanamayacak kadar fazla olduğu dikkat çekmiştir. Dil gelişimi boyutunda, inceleme sırasında en fazla tespit edilen özel alt alan “Yeni Kelime-İfade Kazandırma” olurken en az tespit edilen özel alt alan “Atasözü” olmuştur. Hesaplamalarda, “Atasözü” oranının çok düşük çıkması; oyunlarda bu alana daha fazla önem verilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk tiyatrosu, çocuğa görelilik, içerik analizi, dil gelişimi

AN EVALUATION OF THE TEXTS OF CHILDREN'S PLAYS STAGED AT ANKARA STATE THEATRE IN TERMS OF EDUCATION AND LANGUAGE DEVELOPMENT

ABSTRACT

In this study, the texts of children's plays staged between the seasons 2005/2006 and 2014/2015 at the Ankara State Theater, which has an important duty and responsibility in terms of directing the theater policies and activities due to being close to the General Directorate of State Theater and being located in the capital of the country, have been evaluated in terms of education and language development. The study has analyzed the texts of 10 (ten) children's plays selected from the aforementioned seasons in terms of whether they bear the characteristics that contribute to the educational and linguistic development of children or not. The study has been conducted by descriptive survey model. The texts of ten (10) plays have been selected from children's plays, including Turkish ones and adaptations, staged at the Ankara State Theater from the 2005/2006 season to the 2014/2015 season, through layer sampling method, by picking one text from each season. The required data have been collected by the analysis of the document featured in qualitative research data gathering technique. The collected data have been analyzed by the content analysis method. In the analysis of the data, the categories of education and language development have been determined and the emotional aspects of the plays have been examined

* Bu çalışma Balıkesir Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından 2014/146 numarayla desteklenen, Doç. Dr. Saadet Maltepe danışmanlığında hazırlanan Emre Bayraktar'ın yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

** Öğr. Gör., Ankara Üniversitesi, TÖMER, Ankara. ebyraktar@ankara.edu.tr

*** Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, Balıkesir. sadetmaltepe@hotmail.com

in these categories. The subfield of Okvuran, Tavşancıl and İlhan (2006) has been used in education categories. A new review category has been established for the evaluation of language development. Theater scripts have been analyzed according to the categories of education and language development, while the lines have been taken as research units and coded as positive, negative and mixed in this context. According to the assessment, in terms of education, the specific subfield carrying the maximum number of messages is determined as the “Positive Connection” while the lowest specific subfield carrying the message is defined as “Being Self-Complacent”. It is also noted that the proportion of negative messages in this category is considerably high. In the aspect of language development, the most-seen special sub-field during the study has been “Acquisition of New Words and Expressions” whereas the least specific subfield has been “Proverbs”. The ratio of “Proverbs” being too low as a result of the analysis has revealed that it is necessary to pay more attention to this area in plays.

Key Words: Children’s theater, appropriateness for the child, content analysis, language development

GİRİŞ

Eğitimin temel görevlerinden biri, bireyleri hayata hazırlamaktır. İnsan dünyaya geldiği andan itibaren eğitim sürecine adımını atar. İlk olarak ailede başlayan bu süreç daha sonra çevrenin etkisiyle şekillenir ve okul yaşantısıyla devam eder. Çocukluk döneminde kazanılan bilgi, yetenek ve dil becerilerinin kişinin sonraki yaşamını olumlu ya da olumsuz etkilediği bilinmektedir. Kişi ve toplum için son derece önem arz eden bu kritik dönemde kişi ne kadar doğru yönlendirilirse kazanımları da o derece olumlu olur. Eleştirel düşünme becerisine sahip, sorunlarını çözebilen, anadil bilinci gelişmiş, kendini doğru ifade eden, olaylara farklı açıdan bakabilen, akademik anlamda yeterli nesillerin yetişmesi sağlanır. Bu sayede kişi ve toplum nezdinde, gelecek daha sağlam temeller üzerine kurulur.

Çocuklara istendik davranışları kazandırmak için çeşitli yöntemler ve araçlar kullanılır. Bu yöntemlerden biri de çocukları küçük yaşta edebi türlerle buluşturmadır. Hikâye, masal, şiir, tiyatro vb. gibi edebi türler çocukların ilgisini çeker ve onların hayal dünyasına kolaylıkla girer. Bu türlerde yazılmış nitelikli eserler sayesinde çocuklara eğitsel ve dil gelişimi açısından pek çok olumlu özellik kazandırılabilir. Şüphesiz ki bu türler içinde tiyatronun ayrı bir yeri vardır. Tiyatro, insana hem kendisini hem de hayatı gösterme, akıl ve kalp yoluyla onu eğitme sanatıdır. İçinde barındırdığı unsurlarla insanı hem düşündürür hem de eğitir (Ayca, 2011). Temele insanı alması, insana dair konuları işleme ve bunları ete kemiğe bürünmüş şekilde sunması tiyatro yoluyla verilen eğitimin kalıcılığını kanıtlar. Etki alanı bu kadar geniş olan bir sanat ve bilim dalını çocuktan saklamak, onunla buluşturmamak kuşkusuz ki çocuklara yapılacak en büyük haksızlık olur.

Sanat-insan ilişkisi, çocukluk döneminde kendini göstermeye başlar. Hayal kurma kabiliyeti gelişen çocuk, kendi dünyasında geliştirdiği oyunları, arkadaşları ile oynamaya başlar. Bu, çocuğun tiyatro ile ilk temasıdır. Her çocuk istisnasız bu dönemden geçer. Çocukların kendi aralarında oynadıkları oyunların yazarı, oyuncusu ve seyircisi kendileridir. Bu oyunlarına büyükleri sokmak istemezler. Denilebilir ki çocukların ilk karşılaştıkları ve ortaya koydukları sanat türü kendilerinin oynadığı bu ilkel tiyatrodur (Karnal, 1989, s. 1).

Çocukluk dönemi ve tiyatro birbiriyle iç içedir. Bunun nedeni tiyatronun temelinde “oyun”un olması ve çocukların yaşamında da oyunun önemli bir yer tutmasıdır. Çocuk kendini özgür hissettiği her ortamda oyun oynar. Çocuk ve tiyatro “oyun oynama” ortak noktasında herhangi bir yol göstericiye ihtiyaç duymadan buluşurlar (Kuyumcu, 2007, s. 115).

Çocuk, yazanı, yöneteni ve oyuncusu kendi olan ilkel tiyatroyla iletişimini sürdürürken zamanla daha sistematik, planlı, profesyonel bir tiyatroya ihtiyaç duyar. Bu da çocuk tiyatrosu kavramını ortaya çıkarır. Çocuk edebiyatı türleri içerisinde önemli bir yer tutan tiyatro, gün geçtikçe daha etkin bir rol almaya başlamıştır. Yapılan çalışmalar tiyatronun çocuğa olan olumlu katkılarını

ortaya çıkarmıştır. Böylece çocuk tiyatrosu kavramı bir sanat ve bilim dalı olarak üzerine düşünölmeye başlanan bir tür olmuştur.

Metinnam (2011, s. 440); Goldberg (2008), Nutku (1976) ve Adıgözel'in (2010) tanımlarından yola çıkarak çocuk tiyatrosunu şu şekilde tanımlamıştır: Çocuk tiyatrosu, okulöncesi dönemden ergenlik dönemine kadar, sözü edilen dönem aralığındaki yaş gruplarının bilişsel, devinimsel, duyuşsal gelişim düzeylerini de dikkate alarak, çocukların bireysel ve toplumsal gelişimlerine katkı sağlayacak, gerçek yaşam durumlarının çeşitli tiyatro biçimlerine dönüştürölerek, sanatçı duyarlılığıyla estetik gereklilikleri sahnelemesidir. Çocuk tiyatrosu ayrı bir uğraş dalıdır ve belli özellikleri gözetmesi gerekir.

Çocuklar yetişkinlerin birer küçültölmüş örneği değil, dünyayı anlamak için kendilerine özgü alımlama biçimleri olan ve farklı deneyimlere sahip küçük insanlardır (Kuyumcu, 2000, s. 39). Bu nedenle, büyükler için yazılan tiyatro metinlerinin sadeleştirilmesi ile ortaya çıkan oyunlar çocuklar için anlamsız ve yararsız olacaktır. Bu türdeki metinlerin çocuğa dokunabileceği hiçbir yanı olmayacağı gibi onları tiyatrodan uzaklaştıracaktır. Bu yanlışlara düşmemek için çocuk gerçekliğini göz ardı etmeden çocuk tiyatrosunun ayrı bir disiplin olduğunu kabul edip eğitimden sosyal hayata kadar pek çok bilgiyi, davranışı, duyguyu etkili bir şekilde kazandırdığının farkında olunmalıdır.

Tiyatro sanatı ile çocuklar arasında Türkiye'de önemli bir boşluğun olduğu ileri sürölabilir. Çocukların gelişim düzeyi göz önünde bulundurulmadan hazırlanan kimi oyunlar, çocukların çabuk sıkılmasına ve dolayısıyla tiyatrodan uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Çocuk tiyatrosunun çoğunlukla sadece "yetişkinlerin çocuklara yaptığı tiyatro" olarak algılanması da bu alandaki sorunsalların bir boyutunu oluşturmaktadır. Yetişkinlerin çocukmuş gibi davranmaları, bir çocuğun konuşma dilini taklit ederek konuşmaları, gerek televizyon gerekse sinema sanatının kaliteli ya da kalitesiz birçok örneğini takip edebilen çocuklara inandırıcı gelmemekte ve onlara çeşitli açılardan seslenememektedir. Özellikle kendilerine tam ulaşmayan oyunları izlemek durumunda olan çocuklar, tiyatro sanatından uzaklaşmaktadırlar (Adıgözel, 2006, s. 705).

Son dönemlerde tiyatronun eğitimde önemli bir aracı olduğu düşüncesi yaygınlaşmaktadır. Tiyatronun olumlu özelliklerinin farkına varan birçok kesim tarafından eserler yazılmakta, bilimsel çalışmalar yapılmaktadır. Bu durum oyunların nicelik olarak artmasına paralel olarak "nitelik olarak da artıyor mu?" sorusunu akıllara getirmektedir. Yapılanların, yapılmak istenenlerle ve yapılması gerekenlerle bağıntısını iyi çözümlmek gerekmektedir. Özellikle yetişkinlerin çocuklar için yaptığı özensiz tiyatro oyunları çocuk seyirci için büyük sorun oluşturmaktadır. Yapılan çocukça taklitler, palyaço gösterileri, hiçbir iletisi olmayan sadece sahnelenmek için ortaya konmuş oyunlar çocuğun dünyasına girememektedir. Uzun yıllar boyunca "basitleştirilmiş ve sadeleştirilmiş her oyun çocuk için uygundur" düşüncesi eğitimden uzak oyunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kuyumcu'ya (2000, s. 43) göre, sadece yetişkinlerin bakış açısıyla olayları değerlendiren anlayış, dünyada 1970'li yıllardan itibaren, yerini, çocuk gözüyle değerlendirip onların dünyasından yansıtma, onların gözleriyle bakarak dile getirme şeklini aldı. Gerçeklerin kendi dünyalarından yola çıkarak sergilenmesi, çocukların algılamaları ve kendilerini o dünyada yabancı hissetmemeleri açısından önemlidir. Oysa karşılaşılan örneklerde yetişkinlerin gözüyle kaleme alınan oyunlarda sorunlar yetişkinlerin bakışı ve düşüncesiyle dile getiriliyor. Hâlbuki çocuklar dünyayı yetişkinlerden farklı bir biçimde algılar.

Oyunlar kurgulanırken çocukların gelişimsel özellikleri, istekleri, algıları mutlaka göze alınmalıdır. Fakat bu dikkat; oyunun basitleşmesi, tiyatro sanatının özünden taviz verilmesi anlamına gelmemelidir. Goldberg'e (2008, s. 33-34) göre, başarılı bir çocuk oyunu için

vazgeçilmez olan şeyler seyirciye ve yapılacak sanatsal çalışmaya saygıdır. Oyundan beklenen yüksek standart yetişkin tiyatrosuna oranla çocuk tiyatrosunda daha önemlidir. Çünkü çocuklar için çalışırken yüksek standartlar elde etmedeki başarısızlığın cezası daha büyüktür.

Çocuk tiyatrosunun ilk örnekleri Meşrutiyet döneminde okul temsillerinde verilmiştir. Bu dönemde çeşitli eserler yazılmış ve tiyatronun bir eğitim aracı olarak kullanılabilceği fikri ortaya atılmıştır. Her ne kadar başlangıç olması açısından önem arz etse de planlı çalışmaların eksikliği ve bu alana gereken önemin verilmemesi sebebiyle çocuklar uzun yıllar nitelikli eserlerle buluşturulamamışlardır. Özellikle günümüzde tiyatronun eğitimde kullanımının yaygınlaşması ve bu yöntemin etkililiği dikkatleri bu yöne çevirmiştir. Daha fazla oyunlar yazılmaya başlanmıştır. Bunun neticesinde daha fazla oyun yazarı ortaya çıkmıştır. Her yıl Devlet Tiyatroları başta olmak üzere Şehir Tiyatroları ve Özel Tiyatrolar programlarında çocuk oyunlarına yer vermektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, niceliksel bu artışın nitelikle doğru orantılı olması gerekmektedir. Bunun için oyun yazarlarının, değerlendirme kurulundaki kişilerin, değerlendirme sürecinin, idari mekanizmanın yeterliliği büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğüne yakınlığı ve ülkenin başkenti olması sebebiyle tiyatro politikalarına ve çalışmalarına yön verme bakımından önemli görev ve sorumluluğa sahip olan Ankara Devlet Tiyatrosunda 2005/2006 – 2014/2015 yılları arasında sahnelenmiş çocuk tiyatrosu metinlerinin, çocuğun eğitsel ve dil gelişimine olası etkilerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda, aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılmıştır:

1. Ankara Devlet Tiyatrosunda 2005/2006 – 2014/2015 yılları arasında sahnelenen çocuk oyunu metinlerindeki eğitsel niteliklerin duygusal yönü nedir?

2. Ankara Devlet Tiyatrosunda 2005/2006 – 2014/2015 yılları arasında sahnelenen çocuk oyunu metinlerinin dil gelişimi açısından duygusal yönü nedir?

Çalışma; çocuk tiyatrosuna ciddiyetle ve dikkatle bakılmasına katkı sağlama, oyun yazımından sahnelenmesine kadar geçen sürede emeği geçen herkese bir fikir verme, yazılacak metinlerdeki hataların en aza indirilmesi için önerilerde bulunma, oyun metinlerinin incelemesinin bilimsel bir açıdan yapılmasını öngörme bakımından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, genel tarama modeliyle yapılmıştır. Çalışmada tarama modelinin seçilme nedeni, 2005/2006 - 2014/2015 yılları arasında Ankara Devlet Tiyatrosunda sahnelenmiş on (10) çocuk oyunu metninin kendi koşulları içinde, olduğu gibi bütüncül bir yaklaşımla incelenmiş olmasıdır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1994, s. 77). Devlet Tiyatrolarında çok sayıda çocuk oyunu yazılmıştır. Çalışmada, bu oyunların hepsine zaman, maliyet, ulaşılabilirlik gibi nedenlerden dolayı yer verilememiştir. Bu sebeple çalışmada, tarama modellerinden kesit alma yaklaşımı benimsenerek Ankara Devlet Tiyatrosunda 2005/2006 - 2014/2015 yılları arasında sahnelenen çocuk oyunları ile sınırlandırılmıştır. Karasar'a (1994, s. 80) göre; kesit alma yaklaşımında, gelişim, çeşitli gelişmişlik evrelerini temsil ettiği kabul edilen, birbirinden ayrı gruplar üzerinde ve bir anda yapılacak gözlemlerle belirlenmeye çalışılır. Böylece alınan sonuçlar, sanki aynı gruptan alınmış gibi yorumlanır ve gelişmenin sürekliliğini yansıttığı varsayılır.

Evren ve Örneklem

Ankara Devlet Tiyatrosunda 2005/2006 - 2014/2015 yılları arasında yirmi iki (22) farklı yerli ve uyarlama çocuk oyunundan bazıları birden fazla sezonda sahnelenmiştir. Bu oyunların birden

fazla sezonda sahnelenmesi sonucu inceleme kapsamındaki yıllar içerisinde toplamda elli altı (56) yerli ve uyarlama çocuk oyununa ulaşılmaktadır. Bu araştırmanın evrenini, inceleme kapsamındaki yıllar arasında sahnelenmiş yerli ve uyarlama elli altı (56) çocuk oyunu metni oluşturmaktadır. Bu elli altı (56) çocuk oyunu metni içerisinde tabaka örnekleme yöntemiyle on (10) çocuk oyunu metni incelemeye dâhil edilmiştir. Tabaka örnekleme yöntemi hem nicel hem de nitel araştırmalarda sık kullanılan örnekleme yöntemidir. Tabaka örnekleme, sınırları saptanmış bir evrende alt tabakalar veya alt birim gruplarının var olduğu durumlarda kullanılır. Araştırmacı evrenini ve evreninin alt tabakalarını saptadıktan sonra, her tabaka içinden seçkisiz veya sistematik örnekleme yöntemlerini kullanarak örneklemini oluşturabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 105). Bu yolla bütün tabakalara karakteristiklerine ve önem derecelerine göre temsil imkânı tanınır (Arslantürk, 1997, s. 105).

2005/2006 sezonundan 2014/2015 sezonuna kadar her sezon bir tabaka olarak kabul edilmiştir. Her sezon için bir oyun tesadüfi olarak seçilmiştir. Evreni oluşturan elli altı (56) oyunun otuz dördü (34) incelemeye dâhil olan yıllar içerisinde birden fazla sezonda sahnelendiği için seçim işleminde oyunların kendinden önceki sezonlarda sahnelenmiş aynı oyun olmamasına dikkat edilmiştir. Aynı oyunların farklı sezonlarda denk gelmesi durumunda farklı bir oyun gelene kadar seçim işlemine devam edilmiştir. Bu yöntemle on (10) oyun belirlenmiştir.

Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Bu çalışmada, nitel araştırma veri toplama tekniği içerisinde yer alan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187).

Bu çalışma için inceleme kapsamına alınan oyun metinleri, Ankara Devlet Tiyatrosu Başdramatörlük biriminden fotokopi yoluyla temin edilmiştir. Oyunların hangi yaş seviyesini kapsadığı ilgili birimden sözel olarak öğrenilmiştir. İncelemeye alınan oyunların isimleri ve sahnelendiği sezonlar aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1. İncelenen Oyunların İsimleri ve Sezonları

Oyunun İsmi	Sezon
Siz Ne Dersiniz?	2005-2006
Mor Gece Mavi Gün	2006-2007
Küçük Bir Mucize	2007-2008
Bir Yaz Masalı	2008-2009
Büyüme İstiyorum	2009-2010
Nereye Koşuyorsun Böyle Minik Tay?	2010-2011
Camdan Kalp	2011-2012
Üç Şehzade	2012-2013
Horoz Adam ve Korsan	2013-2014
Miyhavlar Tiyatrosu	2014-2015

Veri Toplama Süreci

Ankara Devlet Tiyatrosu Başdramatörlük biriminden, belirlenen yıllar içerisindeki çocuk oyunlarının listesi istenmiştir. Daha sonra saptanan oyunların orijinal metinlerine, gerekli izinlerin alınmasının ardından Ankara Devlet Tiyatrosu arşiv biriminden ulaşılmıştır. Üçer grup halinde alınan oyun metinleri fotokopi yoluyla çoğaltılmıştır. Üç oyunun ilgili birime tesliminin ardından diğer üçlü grubun alınmasına izin verilmiştir. Bu şekilde uzun bir sürecin ardından oyun metinleri elde edilmiştir. Elde edilen bu oyunların künyesi, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Kütüphanesindeki bilgisayarlarda Dijital Oyun Bilgi Sisteminden (Oyun arşivi) taratılarak kontrol edilmiştir. Oyunların eksiksiz temininden sonra verilerin anlaşılması adına ilk

okuma yapılmıştır. İlk okumada metinlerin biçimsel kontrolü yapıp eksik veya fotokopi kaynaklı okunmayan bölümlerin olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Genel olarak yapılan bu kontrollerden sonra çalışmanın örnekleme belirlenmiştir. Örnekleme alınan oyunlar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Problem durumu ve amaçlara paralel olarak inceleme yapılmaya çalışılmıştır. Oyun metinlerinin eğitim ve dil gelişimi açısından olası etkileri saptanmıştır. Eğitim açısından yapılan incelemede; Okvuran ve diğerlerinin (2006) çocuk tiyatrosu literatürünü taradıktan sonra belirlemiş olduğu kategoriler kullanılmıştır. Dil gelişimi açısından yapılan incelemede ise benzer çalışmaların taranması sonucunda yeni bir kategori oluşturulmuş ve bu kategoriye göre değerlendirme yapılmıştır. Oyun metinleri eğitim ve dil gelişimi kategorilerine göre incelenirken araştırma birimi olarak oyunlardaki replikler alınmıştır. Her replik bu kategoriler bağlamında kodlanmıştır. İçerik analizi türlerinden duygusal yön analizi kullanılarak elde edilen veriler sayısallaştırılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada, veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi; sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 22). Çalışmada, eğitim ve dil gelişimi olmak üzere iki kategori oluşturulmuştur. Oyunlar bu iki temel kategoriye göre değerlendirilmiştir. Eğitim açısından yapılan değerlendirmede, Okvuran ve diğerlerinin (2006) “Çocuk Tiyatroları İçerik Analizi Ankara İli Örneği” adlı çalışmasında kullanılan kategori tablolarından yararlanılmıştır. Dil gelişimi için yapılan literatür taramasından sonra yeni bir kategori tablosu oluşturulmuştur. Tablo 2’de “Eğitim ve Dil Gelişimi Kategorileri ile İlgili Özel Alt Alanlar” gösterilmiştir. İncelemeler yapılırken oyunların hitap ettiği yaş aralığına dikkat edilmiştir.

Tablo 2. Eğitim ve Dil Gelişimi Değerlendirme Kategorileri ile İlgili Özel Alt Alanlar

EĞİTİM	DİL GELİŞİMİ
1. Duygu Farkındalığı	1. Atasözü
2. Doyumluluk-Rahatlama	2. Deyim
3. Bilgi Kazandırma-Sorma	3. İkileme
4. Olumlu İlişki Kurma	4. Yeni kelime-İfade Kazandırma
5. Problem Çözme	5. Günlük Konuşma Dili
6. Dostluk-Arkadaşlık	6. Argo-Küfür
7. Yardım Etme	7. Söz Sanatları
8. Olumlu Alışkanlık Kazandırma	
9. İşbirliği	
10. Çalışkanlık-Üretkenlik	
11. Gerçekle Bağlantılı Davranma	
12. Duyguları Anlama	
13. Kendiyle Barışık Olma-Kendini Beğenme	
14. Problemi-Durumu Anlama	
15. Sorumluluk-Görev bilme	

Analiz tekniği olarak duygusal yön analizi kullanılmıştır. Analizin ilk aşamalarında kategorilere ayrılan herhangi bir sözel/yazılı materyalin yönü, eğilimi veya tutumu hakkında bilgi edinmek üzere yapılan işlemlere Duygusal Yön Analizi denir (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 105). Duygusal yön saptanırken; cümle ya da birimlerin anlamında azalma, düşüş, kayıp, gerileme, kötüleşme gibi anlam ve mesaj bakımından olumsuz ifadeler taşıyan cümleler negatif; ilerleme, kazanma, artma, gelişme, yükselme gibi anlam ve mesaj bakımından olumlu ifadeler taşıyan cümleler pozitif; hem pozitif, hem negatif ve bunların yanında müphem veya nötr ifade içeren

cümleler karışık; açıkça negatif veya pozitif anlam veya mesaj içermeyen ifadeler müphem; bir yargı veya değerlendirmede bulunmayan, “tarafsızlık”, “bilgim yok” mesajları alınan cümleler nötr olarak kodlanır (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 109).

Bu çalışmada, analiz birimi olarak; oyun metinlerindeki her bir replik alınmıştır. Oyun metinlerindeki şarkı sözleri anlamlı birliktelikler oluşturacak şekilde bölünerek replik olarak kabul edilmiştir ve dil gelişimi kategorisindeki “Söz sanatları” alt alanı sadece bu bölümler için incelemeye alınmıştır. İncelemede, kategorilere ve alt alanlara giren replikler olumlu ise “1”, olumsuz ise “2”, hem olumlu hem olumsuz ise “3” olarak kodlanmıştır. Kategorilere ve alt alanlara girmeyen cümleler boş/dolgu replikler olarak nitelendirilmiş ve “0” olarak kodlanmıştır. Replikler ne olumlu ne de olumsuz, belirlenemeyen nötr/müphem ifade barındırmadığı için kullanılmamıştır. Tablo 3’te “Eğitim ve Dil Gelişimi Kategorileri Duygusal Yön Kodları” gösterilmiştir.

Tablo 3. Eğitim ve Dil Gelişimi Kategorileri Duygusal Yön Kodları

KOD	DUYGUSAL YÖNÜ
1	Olumlu
2	Olumsuz
3	Karışık
0	Boş/Dolgu

Duygusal yön analizi yapılırken excel tablosunda her oyun için bir sekme açılmıştır. Oyun metinlerinde ileti taşıyan her bir replik tabloya yazılmıştır. Kategorilere ait alt alanlar da başlıklar halinde yan yana sıralanmıştır. Bu iletiler anlamsal içerik doğrultusunda kategorilere ait alt alanlarla duygusal yönüne dikkat edilerek eşleştirilmiştir. Bu saptamaların ardından inceleme kapsamındaki oyun metinlerinin eğitim ve dil gelişimi kategorilerindeki duygusal yönlerinin yüzde ve frekansları hesaplanarak tablo halinde gösterilmiştir. Oyun metinlerinin eğitim ve dil gelişimi kategorilerindeki duygusal yönlerinin yüzde ve frekans oranları, oyun metnindeki incelenen tüm replik sayısı dikkate alınarak belirlenmiştir.

Çalışmanın kodlama güvenilirliğini sağlamak için iki araştırmacı tarafından, oyunlar arasından rastlantısal olarak belirlenen bir oyun metni incelenmiştir. Araştırmacılar oyunu; eğitim ve dil gelişimi açısından incelemişlerdir. Oyunların kategorilere göre duygusal yönlerini saptamışlardır. Bu incelemeler sonucunda 1. Araştırmacı ile eğitim kategorisinde %96.67, dil gelişimi kategorisinde %99.5 oranında; 2. Araştırmacı ile eğitim kategorisinde %98.24, dil gelişimi kategorisinde %99.5 oranında görüş birliğine ulaşılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için kodlayanlar arasında en az %70 düzeyinde bir güvenilirlik yüzdesine ulaşmak gerekir (Yıldırım, Şimşek, 2011, s. 23). Bu çalışmada bu rakamın üstüne çıktığı için oyun metinlerinin, eğitim ve dil gelişimi kategorilerinde güvenilir bir şekilde ölçüldüğü sonucuna varılmıştır.

Çalışmanın geçerliğini sağlamak için ise analiz uygulanan oyun metinlerinden örneklem alınmamış tüm metinler hiçbir perde, bölüm, sahne atlanmadan incelenmiştir. Böylece geçerliğin ön koşulu olan ölçme aracının ölçmesi gereken özelliği gerçekten ölçtüğü ve çalışmanın geçerliğinin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, çalışmanın alt amaçlarına paralel olarak on (10) oyunun eğitim ve dil gelişimi kategorilerindeki alt alanlara göre yüzde ve frekansları tablo halinde verilmiştir.

Oyunların Eğitim Kategorisine Göre Duygusal Yön Analizi**Tablo 4.** Bütün Oyunların Eğitim Kategorisi Duygusal Yön Analizi

BÜTÜN OYUNLAR											
KATEGORİ	ÖZEL ALT ALAN	Boş		Olumlu		Olumsuz		Karışık		İleti	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
EĞİTİM	1. Duygu Farkındalığı	683	6,02	60	0,53	12	0,11	1	0,01	73	0,64
	2. Doyumluluk-Rahatlama	699	6,16	32	0,28	23	0,20	2	0,02	57	0,50
	3. Bilgi Kazandırma-Sorma	698	6,16	52	0,46	3	0,03	3	0,03	58	0,51
	4. Olumlu İlişki Kurma	290	2,56	271	2,39	153	1,35	42	0,37	466	4,11
	5. Problem Çözme	625	5,51	81	0,71	38	0,34	12	0,11	131	1,16
	6. Dostluk-Arkadaşlık	690	6,08	47	0,41	12	0,11	7	0,06	66	0,58
	7. Yardım Etme	667	5,88	64	0,56	16	0,14	9	0,08	89	0,78
	8. Olumlu Alışkanlık Kazandırma	547	4,82	137	1,21	64	0,56	8	0,07	209	1,84
	9. İşbirliği	702	6,19	36	0,32	11	0,10	7	0,06	54	0,48
	10. Çalışkanlık-Üretkenlik	727	6,41	19	0,17	10	0,09	0	0,00	29	0,26
	11. Gerçekle Bağlantılı Davranma	670	5,91	37	0,33	36	0,32	13	0,11	86	0,76
	12. Duyguları Anlama	708	6,24	30	0,26	15	0,13	3	0,03	48	0,42
	13. Kendiyle Barışık Olma-Kendini Beğenme	735	6,48	3	0,03	18	0,16	0	0,00	21	0,19
	14. Problemi-Durumu Anlama	616	5,43	89	0,78	49	0,43	2	0,02	140	1,23
	15. Sorumluluk-Görev Bilme	659	5,81	66	0,58	27	0,24	4	0,04	97	0,86
TOPLAM	11340	9716	85,68	1024	9,03	487	4,29	113	1,00	1624	14,32

Çalışma kapsamında incelemeye alınan on (10) oyun metninin eğitim kategorisindeki yüzde ve frekanslarının alt alanlara göre dağılımını gösteren Tablo 4'e bakıldığında;

İncelenen on (10) oyun metni %14,32 oranında ileti barındırmaktadır. %4,11 oranı ile "Olumlu İlişki Kurma" en fazla ileti taşıyan alan, %0,19 oranı ile "Kendiyle Barışık Olma-Kendini Beğenme" en az ileti taşıyan alandır. Oyun metinlerinin bütünü değerlendirildiğinde; olumlu iletilerin oranı %9,03, olumsuz iletilerin oranı %4,29 ve karışık iletilerin oranı %1,00 olarak hesaplanmıştır. Olumlu iletiler içerisinde en yüksek oran %2,39 ile "Olumlu İlişki Kurma" eğitsel alanına aittir.

AFİLYA

-

Kalbim bir başkasına ait. Bu yüzden kalbimi başka kimseye veremem.

(Camdan Kalp, s. 19)

1. ŞEHZADE - Bu çubukları bize niçin kırdırdınız?
SULTAN - Bakın evlatlarım, size babanız olarak bir tek öğüdüm var, her ne koşulda olursanız olun, birlik olun. Birlik olursanız hiçbir kuvvet sizi yıkamaz. Birlik olmazsanız şu kolayca kırılıveren çubuklar gibi yok olursunuz.

(Üç Şehzade, s. 3)

En düşük olumlu ileti taşıyan eğitsel alanlar %0,03 oranı ile “Kendiyle Barışık Olma-Kendini Beğenme” olarak belirlenmiştir.

Aynayı eline alır, bakmaya başlar. Rüiyayı hatırladığına ve onayladığına dair beden diliyle aktarım yapar seyirciye. Ayna ile konuşur...Gülümser. Aynadaki aksine öpücükler yollar (...) Dört bir yana(seyirciye) öpücükler yollar.

(Mor Gece Mavi Gün, s. 12)

Olumsuz iletiler içerisinde; en yüksek oran %1,35 ile “Olumlu İlişki Kurma” olarak tespit edilmiştir. En düşük oran ise %0,03 ile “Bilgi Kazandırma-Sorma” alt alanı olmuştur.

- MİYHAV - Kapkaç mı! O da ne?
KARAPİSİ - Ne mi? Birilerinin bir şeyini, çantasını falan kapıp, kaçıyorsun.

(Miyhavlar Tiyatrosu, s. 6)

- MAYMUN - Üzülme, zincirlemeleri için bir şey yapman gerekmiyor ki. Sadece hayvan olduğun için zincirlisin.
ASLAN - Evet ama bu haksızlık.
KARTAL - İnsanoğlu en doğal hakkı sanıyor bunu ama.

(Siz Ne Dersiniz?, s.17)

Karışık iletiler içerisinde; en yüksek oran %0,37 oranı ile “Olumlu İlişki Kurma”, en düşük oran %0,01 oranı ile “Duygu Farkındalığı” olmuştur. “Çalışkanlık-Üretkenlik” ve “Kendiyle Barışık Olma-Kendini Beğenme” alt alanlarında karışık puanlanmış bir iletiye rastlanmamıştır.

Oyunların Dil Gelişimi Kategorisine Göre Duygusal Yön Analizi

Tablo 5. Bütün Oyunların Dil Gelişimi Kategorisi Duygusal Yön Analizi

BÜTÜN OYUNLAR											
KATEGORİ	ÖZEL ALT ALAN	Boş		Olumlu		Olumsuz		Karışık		İleti	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
DİL GELİŞİMİ	1. Atasözü	1888	14,22	9	0,07	0	0,00	0	0,00	9	0,07
	2. Deyim	1347	10,14	548	4,13	0	0,00	2	0,02	550	4,14
	3. İkileme	1792	13,49	103	0,78	1	0,01	1	0,01	105	0,79
	4. Yeni Kelime-İfade Kazandırma	845	6,36	957	7,21	57	0,43	38	0,29	1052	7,92

5. Günlük Konuşma Dili	1655	12,46	207	1,56	19	0,14	16	0,12	242	1,82	
6. Argo-Küfür	1857	13,98	7	0,05	20	0,15	13	0,10	40	0,30	
7. Söz Sanatları	1826	13,75	70	0,53	1	0,01	0	0,00	71	0,53	
TOPLAM	13279	11210	84,42	1901	14,32	98	0,74	70	0,53	2069	15,58

Çalışma kapsamında incelemeye alınan on (10) oyun metninin dil gelişimi kategorisindeki yüzde ve frekanslarının alt alanlara göre dağılımını gösteren Tablo 5 incelendiğinde;

Bu kategoride inceleme kapsamında ele alınan on (10) oyun metninde alt alanlara dâhil olan dilsel ifadelerin toplam oranı %15,58'dir. "Yeni Kelime-İfade Kazandırma" % 7,92 oranı ile en çok puanlanan alt alandır. "Atasözü" %0,07 oranı ile en az puanlanan alt alan olarak belirlenmiştir. Oyunlarda yer alan sınırlı sayıda yer alan atasözlerinden örnekler şöyledir:

*Kraliçe - Aşkı suç saymıyoruz delikanlı, herkes kendi sınıfıyla aşk yaşamalı, **davul bile dengi dengine** demişler (...)*

(Bir Yaz Masalı, s. 9)

*Teneke - Sabaha kadar bu ormanda kaldıysa, sivri dişleri, pençeleri de olmuştur. Artık aslan rolünü o oynar, bana kaldı sadece Duvar! **Koyun can, kasap et derdinde.***

(Bir Yaz Masalı, s. 33)

*BÜYÜK AT- **Bir elin nesi var, iki elin sesi var!** Daha güçlü ve yürekli. Doğru mu?*
KÜÇÜK ÇİĞİRTKAN- Doğru

(Nereye Koşuyorsun Böyle Minik Tay?, s. 16)

"Dil Gelişimi Kategorisi" kapsamına giren ifadelerin %14,32'si olumlu, %0,74'ü olumsuz, %0,53'ü karışık olarak tespit edilmiştir. Bu kategoride, %7,21 oranıyla "Yeni Kelime-İfade Kazandırma" en yüksek olumlu puanlanan alan olarak hesaplanmıştır.

Atlar Korosu - Dur minik tay, dur!
*Minik Tay - Hayır, **tutkunum** uçmaya, kanatlanıyorum.*

(Nereye Koşuyorsun Böyle Minik Tay?, s. 1)

*Lunapark Sahibi - Demedim mi Eğer istersen düşmemen için seni **toynağından** tuttururum.*

(Nereye Koşuyorsun Böyle Minik Tay?, s. 4)

Dil gelişimi kategorisinde, %0,05 oranıyla "Argo-Küfür" en düşük olumlu puanlanan alan olarak hesaplanmıştır. Çocukların söz varlığını geliştirici niteliğe sahip olduğu için aşağıda yer alan argo ifade örnekleri duygusal yön analizinde olumlu olarak puanlanmıştır.

*OYUNCU- Mermerdendir sütunlar,
Pırıl pırıl altınlar.*

Yer içer eğleniriz keyfimiz gıcır gıcır
(...)

(Siz Ne Dersiniz?, s.13)

ASLAN- *Bana bak bir numara yapıyorsun değil mi?*
SOYTARI- *Yok canım, ne numarası. Ohh bee, dünya varmış.*

(Siz Ne Dersiniz?, s.23)

%0,43 oranıyla “Yeni Kelime-İfade Kazandırma” en yüksek olumsuz puanlanan dilsel alan olarak tespit edilmiştir.

ÖRÜMCEK- *Sersem Çavuş seni! Ne etrafı? Ne sarılması? Sen fazla polis filmi izledin galiba (...)*

(Küçük Bir Mucize, s. 31)

İKİ KÖPEK- *Bastıbacak şimdi yandı işte.*

(Miyhavlar Tiyatrosu, s.8)

%0,01 oranıyla “İkileme” ve “Söz Sanatları” en düşük olumsuz puanlanan iki dilsel alandır. “Atasözü” ve “Deyim” alt alanlarında olumsuz puanlanmış bir ifadeye rastlanmamıştır. “Yeni Kelime-İfade Kazandırma” %0,29 oranıyla en yüksek karışık puanlanmış alt alanken, %0,01 oranıyla “İkileme” en düşük karışık puanlanmış dilsel alan olmuştur. “Atasözü” ve “Söz Sanatları” özel alt alanlarında karışık puanlanmış bir ifade tespit edilmemiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, Ankara Devlet Tiyatrosunda 2005/2006 – 2014/2015 yılları arasında sahnelenmiş çocuk tiyatrosu metinlerindeki eğitsel ve dilsel unsurlar belirlenmiştir. Kategorilerdeki alt alanlara uygun repliklerin yüzde ve frekansları hesaplanmıştır. Oyun metninin eğitim ve dil gelişimi kategorilerindeki duygusal yönlerinin sonucu değerlendirildiğinde:

Eğitim boyutunda; en fazla ileti taşıyan özel alt alanın “Olumlu İlişki Kurma” olduğu saptanırken en az ileti taşıyan özel alt alan “Kendiyle Barışık Olma-Kendini Beğenme” olarak hesaplanmıştır. Ayrıca bu kategoride olumsuz iletilerin oranının azımsanamayacak kadar fazla olduğu dikkat çekmiştir. Dil gelişimi boyutunda; inceleme sırasında en fazla tespit edilen özel alt alan “Yeni Kelime-İfade Kazandırma” olurken, en az tespit edilen özel alt alan “Atasözü” olmuştur. Hesaplamalarda “Atasözü” oranının çok düşük çıkması, oyunlarda bu alana niteliksel ve niceliksel olarak daha fazla önem verilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Eğitim kategorisinde en fazla olumlu mesaj içeren alt alan “Olumlu İlişki Kurma” olmuştur. Bu alt alanda en çok olumlu mesaj barındıran replikler “Mor Gece Mavi Gün” adlı oyunda tespit edilmiştir. Sözsüz, harekete dayalı olan bu oyunda iletiler örtük bir biçimde verilmektedir. Ayna ve gölge metaforlarının oyunda kullanılmasıyla verilmek istenen mesaj etkili bir biçimde sunulmuştur. Oyunda karakterler ve nesnelere arasında olumlu ve mantıklı bir bağ kurulmaya çalışılmıştır. Eğitim kategorisinde, “Olumlu İlişki Kurma” en fazla olumlu mesaj içeren alt alan olmasının yanı sıra en fazla olumsuz mesaj içeren alt alan olarak da hesaplanmıştır. Bu alt alanda en fazla olumsuz mesaj barındıran replikler “Siz Ne Dersiniz?” adlı oyunda tespit edilmiştir. Bulunduğu yeri ve sahip olduklarını beğenmeyip her zaman daha fazlasını isteyen karakterin bu arayışında kurduğu ilişki ve bağlantılar çocuklar için olumlu örnekler teşkil etmemektedir. Aynı kategoride yine “Olumlu İlişki Kurma” alt alanı en fazla karışık mesaj

içeren alan olmuştur. “Büyüme İstiyorum” bu alt alanda en fazla karışık repliklere sahip olan oyun olarak belirlenmiştir.

Dil gelişimi kategorisinde en fazla olumlu puanlanan dilsel alt alan, “Yeni Kelime-İfade Kazandırma” olarak belirlenmiştir. “Bir Yaz Masalı” bu alt alanda en fazla olumlu replikleri barındıran oyun olarak tespit edilmiştir. Oyun, çocukların düzeyine uygun yeni kelimeler ve ifadeler barındırmaktadır. Çocukların kelime hazinelerini olumlu yönde geliştirecek bir oyun olarak nitelendirilmiştir. Dil gelişimi kategorisinde, “Yeni Kelime-İfade Kazandırma” en fazla olumsuz puanlanan dilsel alan olarak da belirlenmiştir. “Camdan Kalp” bu alt alanda en fazla olumsuz replikleri barındıran oyun olarak tespit edilmiştir. Aynı kategoride yine “Yeni Kelime-İfade Kazandırma” alt alanı en fazla karışık puanlanan dilsel alan olarak hesaplanmıştır. “Büyüme İstiyorum” bu alt alanda en fazla karışık repliklere sahip olan oyun olarak saptanmıştır.

Eğitim alanına yönelik yapılan duygusal yön analizinde, “Siz Ne Dersiniz?” oyunu haricinde tüm oyunların olumlu yüzde ve frekansları olumsuzlara oranla daha fazla hesaplanmıştır. Sadece “Siz Ne Dersiniz?” oyununda olumsuz mesaj ve ifadeler, olumlulara oranla daha fazladır. Olumlu mesaj ve ifadelerinin oranının fazla olmasına rağmen oyunların olumsuz mesajlar ve ifadeler barındırması, oyunların nitelik olarak çocuklara uygunluğu noktasında sorunlar oluşturmaktadır. Okvuran ve diğerleri (2006) içerik analizi yöntemi ile yaptığı araştırmalarında, incelemeye alınan Ankara çocuk tiyatrosu oyunlarının özenle sahneye konulmadığını tespit etmiştir. Araştırmalarında, oyunların genelde salt bilgi vermeyi ön planda tuttuğu sonucuna ulaşmışlardır. Kategorilerde olumlu cümle sayısının fazla olmasına karşın olumsuz cümle sayısının azımsanmayacak sayıda olduğunu belirlemişlerdir. Tarhan’ın (2010) Ankara Devlet Tiyatrosundaki beş çocuk oyununu içerik analizi yöntemiyle incelediği araştırmasında, biçim ve içerik açısından temel nitelikleri barındıran, metin içeriğinde eğitim, eğlence, estetik repliklerinin dengeli sayıda dağıldığı ve bu repliklerin kaydedilebilir düzeyde olumlu olarak nitelendirildiği bir çocuk tiyatrosu eseri tespit edememiştir. Yıldız Küçük (2006), Ankara Devlet Tiyatrosunda, Geleneksel Türk Tiyatrosunun Çağdaş Tiyatroyla birleşmesi düşüncesinden hareketle geleneksel anlatıları yeniden harmanlayıp sunmak amacıyla kaleme alınan iki çocuk oyununu ileti, çatışma ve karakter boyunda incelemiştir. Oyunlarda; neden-sonuç ilişkisinden yoksun, oyun içinde yalnız kalan, karakter boyutunda özellik gösteremeyen oyun kişilerinin yer aldığını saptamıştır. Oyunların temelinde var olan sağlam geleneksel alt yapıya hizmet edecek güçlü karakterlerin, çatışmaların bulunmadığını ve oyunların kendilerine özgü bir öykülerinin ve buna bağlı bir iletilerinin olmadığını tespit etmiştir. Oyunların, yapılan değerlendirmeleri dikkate alarak düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ateş (2016), çalışması kapsamında incelemeye aldığı çocuk oyunu metinlerinin; çocuk ve gençlerin zihinsel, duymusal ve duygusal dünyasına hitap edebilen nitelikleri gösterme noktasında eksik olduğunu tespit edip, bu durumu çocuklara dönük sanatsal ürünlerin, onların dünyasından uzak olması, didaktik dilin bu ürünlerde baskın bir yer edinmesi, çocuk kültürünün halen yeterli özeni görememesiyle ilişkilendirmektedir. Bu araştırmaların sonuçları çalışmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Dil gelişim alanına yönelik yapılan duygusal yön analizinde tüm oyunların olumlu yüzde ve frekansları, olumsuzlara oranla daha yüksek hesaplanmıştır. Bu kategoride oyunlar içerisinde sadece “Üç Şehzade” oyununda olumsuz bir değerlendirmeye karşılaşılmamıştır. Diğer oyunlarda düşük yüzde ve frekansta olsa dahi olumsuz puanlamalara rastlanmıştır. Aycan (2011), çalışmasında Devlet Tiyatrolarında sahnelenen on altı yerli çocuk oyununun en az yetişkinlere yönelik hazırlanmış tiyatrolar kadar özenle ve dikkatle hazırlandığını; öz ve biçim, dekor, zaman, kahramanlar ve işlevleri, olay dizisi, konuşma örgüsü ve iletiler bakımından genel manasıyla çocuk tiyatrolarının genel özelliklerini ve niteliklerini taşıdığını saptamıştır. Bu sonuç çalışmamızın bulgularıyla bire bir örtüşmemektedir. Oyunlardaki Atasözü alt alanının frekansının az olması anlam derinliğine sahip bu kültür varlıklarımızdan yeterince

yararlanılmadığını göstermektedir. Afacan (2015), Bursa Devlet Tiyatrosunda sahnelenen oyun metinlerini incelediği çalışmasının dil ve üslup değerlendirmesinde oyunların yoğun olarak deyimlere sahip olduğu, atasözlerine az sayıda yer verildiği tespitinde bulunmuştur. Şaşmaz (2018) da yaptığı çalışmasında, Devlet Tiyatrolarında oynanan çocuk oyunlarının, atasözlerine çok az yer verdiği sonucuna ulaşmıştır. Afacan (2015) ve Şaşmaz'ın (2018) çalışmalarının sonuçları ile bu çalışmanın sonuçları paralellik göstermektedir.

Dil gelişimi kategorisinde on (10) oyun metninin toplam yüzde ve frekansına bakıldığında; "Argo-Küfür" alt alanının olumsuz oranının olumluya oranla daha yüksek çıkması inceleme dâhilindeki oyunların çocukların dilsel, ahlaki gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebileceğini düşündürmektedir. Tüm bu incelemelerden hareketle; araştırma kapsamındaki oyunların metin içeriğinde eğitim ve dil gelişimi kategorilerindeki replik ve ifadelerin kabul edilebilir düzeyde olumlu nitelikler taşıdığı bir çocuk tiyatrosu eseri tespit edilememiştir.

Kaleme alınacak çocuk oyunu metinlerinde benzer sorunlarla ve olumsuz iletilerle karşılaşmamak için; değerlendirme süreçlerine uzmanların yanı sıra çocukların da alınması gerekmektedir. Kuramsal çalışmalarla saptanan çocukların ilgi, algı ve beklentisi uygulamada farklılık gösterebilmektedir. Oyun öncesi ve sonrası çocukların görüşleri alınıp eğilimleri belirlenerek çeşitli ölçme araçları geliştirilebilir. Bu ölçme araçları çocuklara ve ailelere ayrı ayrı uygulanabilir.

Eğitim ilk olarak ailede başlamaktadır. Bu nedenle aile, çocuğun eğitimine ve gelişimine doğrudan katkı sağlamaktadır. Aileler çocuklarını; onların istek, ilgi, özelliklerine uygun olumlu ve destekleyici eğitimsel aktivitelere yönlendirmelidir. Ailelerin doğru yönlendirme yapabilmesi için gerekli bilgi ve kültüre sahip olması gerekmektedir. Özellikle tiyatro konusunda kısıtlı bir bilgiye sahip olan aileler, çocuklarının bu sanat ve bilim dalından yeterince faydalanmasını sağlayamamaktadır. Bunun önüne geçmek için gerekli bilgilendirmeler yapıp, aileler tiyatronun gerekliliğine inandırılmalıdır. Kültür Bakanlığı ve Devlet Tiyatroları gerekli paydaşlarla bir araya gelerek bu soruna çözümler getirmelidir. Aileden sonra eğitimin devam ettiği ve sistemli olarak ilk kazanımların edinildiği kurum okuldur. Okullar salt bilgiyi sunma yerleri değildir. Bilgiye ulaşmayı öğretme, üst düzey becerileri kazandırma, çevreyle ve toplumla uyumlu bireyler yetiştirme, iyi ve faydalı şeylerle buluşturma gibi misyonları vardır. Şüphesiz ki iyi ve faydalı şeyler ifadesinin içine tiyatro da girmektedir. Sanatsal faaliyetler içerisinde eğitime en çok yaklaşan tiyatro denebilir. Okullar nitelikli eserlerle çocukları buluşturmalıdır. Yılın belli dönemlerinde tiyatro etkinlikleri yapılmalı; çocuklar, oyuncu ve yazarlarla bir araya getirilmelidir.

Devlet Tiyatroları, Özel Tiyatrolar, Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin ilgili alanlarındaki öğretim elemanları ve öğrencilerin işbirliğiyle tiyatro faaliyetlerinin sürdürülmesi ve geliştirilmesi adına çalışmaların yapılması gerekmektedir. Yapılacak sempozyum, çalıştay ve kurultaylarda paydaşların çocuk tiyatrosu üzerine eğilmesi ve daha nitelikli eserler için kafa yorması gerekmektedir. Ayrıca kurumların ortak çabası ile tiyatroya gitmeye imkânı olmayan çocukların il, ilçe, kasaba, köylerine tiyatrolar taşınmalı ve çocuklar bu sanatla tanıştırılmalıdır. Özdemir Nutku'nun 1991 yılında başlattığı Kamyon Tiyatro projesine alternatif projeler geliştirilmeli ve uygulamaya koyulmalıdır.

Alana yönelik yapılan akademik çalışmalar arttırılarak bilimsel bir bakışla oyunlara yaklaşılmalıdır. Özellikle sayısal verilerin bilimsel bir şekilde yorumlanmasına imkân veren içerik analizi yöntemi ve duygusal yön analizi tekniğiyle yapılan çalışmaların sayısı arttırılmalıdır. Bu çalışmaların sonuçları Devlet Tiyatroları ve Özel Tiyatrolar tarafından dikkate alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, Ö. (2006). “Yaratıcı Drama ve Çocukların Tiyatrosu”. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayın No: 203, 705-709.
- Afacan, A. (2015). *Bursa Devlet Tiyatrosu’nda sahnelenen çocuk oyunları metinleri üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Arslantürk, Z. (1997). *Sosyal bilimler için araştırma metod ve teknikleri* (3. basım). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Ateş, G. (2016). *Çocuk tiyatrosu metinlerinde ötekileştirme*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aycan, E. (2011). *Devlet tiyatrolarında sahnelenen yerli çocuk oyunları üzerine bir inceleme (2007-2008 / 2008-2009)*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Goldberg, M. (2008). *Tiyatro ve çocuk* (F. Özşener, Çev.). İstanbul: Mitos-Boyut Yayınları.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntemi* (6.basım). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Karnal, K. H. (1989). *Türkiye’de çocuk tiyatrosu*.Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kuyumcu, N. (2000). *Çocuk tiyatrosu*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Kuyumcu, N. (2007). Çocuklarla Tiyatro: Eğitimde Tiyatro ve Yaratıcı Drama. *İstanbul Üniversitesi Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü*, ss. 115-121.
- Metinnam, İ. (2011). Brian Way’in “Katılımcı Tiyatro” Yaklaşımının Çocuk Tiyatrosu Bağlamında Değerlendirilmesi. *3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi, Yayın No: 4, 439-43.
- Okvuran, A., Tavşancıl, E., İlhan Çakır, A. (2006). Çocuk Tiyatroları İçerik Analizi Ankara İli Örneği. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayın No: 203, 739-748.
- Şaşmaz, E. (2018). *Devlet tiyatrolarında oynanan çocuk tiyatro oyunlarında değer eğitimi ve bu oyunların Türkçe öğretimine katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Tarhan, B. (2010). *Çocuk tiyatrolarında içerik analizi: Ankara devlet tiyatrosu örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tavşancıl, E. & Aslan, A. E. (2001), *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için: içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8.baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız Küçük, E. (2006). 2005-2006 Sezonunda Ankara Devlet Tiyatrosunda Sahnelenmiş Gölgenin Canı ve Masal Bahçesi Adlı Oyunların dramatik Yapılarının İncelenmesi. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayın No: 203, 731-737.
- ### İncelenen Tiyatro Metinleri
- Ak, S. (2012). *Horoz Adam ve Korsan* (Oyunlaştıran: Servet Aybar). Ankara: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.
- Akal, A., Yener, M. & Yılmaz, N. (2005). *Mor Gece Mavi Gün*. Ankara: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.
- Akay, M. (2008). *Büyülemek İstiyorum*. Ankara: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.
- Ertener, F. (1985). *Siz Ne Dersiniz?*. Ankara: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.
- Karaca, U. (2007). *Küçük Bir Mucize*. Ankara: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.

- Karaca, U. (2010). *Üç Şehzade*. Ankara: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü
- Moskova, R. (2002). *Nereye Koşuyorsun Böyle Minik Tay?* (Çev. Tuğrul Çetiner). Ankara: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.
- Saraç, Ö. (2009). *Camdan Kalp*. Ankara: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.
- Shakespeare, W. (2008). *Bir Yaz Masalı*. (Uyarlayan: Emel Gürel Bala), Ankara: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.
- Terzi, F. (2011). *Miyhavlar Tiyatrosu*. Ankara: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.

Extended Abstract

In this study, the texts of children's plays staged between the seasons 2005/2006 and 2014/2015 at the Ankara State Theater, which has an important duty and responsibility in terms of directing the theater policies and activities due to being close to the General Directorate of State Theater and being located in the capital of the country, have been evaluated in terms of education and language development. The study is important in terms of the necessity to review children's theater in a serious and careful manner, of providing an insight into those who have contributions from its writing process through staging, of providing recommendations to minimize text errors and of enabling a scientific scrutiny for the plays. This research has been conducted according to the general scanning model. The reason why this model has been chosen is due to the fact that the scripts of 10 children's plays staged during the seasons from 2005/2006 to 2014/2015 have been studied in accordance with a holistic approach within individual context. A great number of children's plays have been written for State Theatres. Due to time constraint, cost and accessibility reasons we were unable to include all these plays in this study. Due to the aforementioned reasons we have confined this study to children's plays staged between the years 2005/2006- 2014/2015 at Ankara State Theatre, applying sectioning approach of all scanning models. Some of the 22 national and adapted children's plays staged in the mentioned years were also staged in various seasons. As a result of multiple staging of these plays we can reach a total of 56 Turkish and adapted plays within the scope of the years we have studied. The crux of this study is the scripts of 56 children's plays staged between the years 2005/2006- 2014/2015 at Ankara State Theatre. Through stratified sampling the scripts of 10 children's plays have been included in this study. We have applied document analysis, which is a part of the qualitative research data collection technique. Plays sampled have been analyzed through context analysis. From the point of pedagogic analysis we have employed the categories scanned in Okvuran, Tavşancıl and İlhan's (2006) work. As for language development, on the other hand, we have formed a new category subsequent to the scanning of similar studies, and assessments have been done accordingly. In the analyses of scripts, lines in the plays have been studied as a research unit. Each line has been encoded within the framework of these categories. Data obtained through sentimental attitude analysis, a type of content analysis, have been digitalized. It has been found out that the scripts of 10 plays studied in pedagogy category contain a message with 14,32%. The message "to build a positive relationship" tops the list 4,11%, "to be at peace with oneself and self-esteem" is the least messaged item with 0,19%. When evaluated as a whole, the rate of positive messaging has been calculated as 9,03%, negative ones as 4,29% and mixed messaging as 1,00%. "To build a positive relationship", the highest ratio of positive messaging-2,39%, belongs to the pedagogic sphere. "To be at peace with oneself and self-esteem" is the lowest positive messaging in the pedagogic sphere with a ratio of 0,03%. While of all the negative messaging "to build a positive relationship" has the highest ratio with 1,35%, "to provide knowledge and questioning" is the lowest sub-field with 0,03%. As for mixed messaging "to build a positive relationship" has the highest ratio with 0,37%, and "sentiment awareness" is the lowest one with 0,01%. We have not come across a mixed graded messaging in such sub-fields as "Hardworking-productivity" and "to be at peace with oneself and self-esteem". Within the framework of language development category in the scripts of 10 plays the

total ratio of linguistic expressions, one of the sub-fields, is 15,58%. While “building new vocabulary and expressions” is the highest rated sub-field, “proverbs” is the lowest one with 0,07%. 14,32% of the expressions which belong to “language development category” is positive, 0,74 negative, 0,53% mixed. In this category “building new vocabulary-expressions” is the highest rated field with 7,21% and “slang and bad language” is the lowest positive field with 0,05%. While “building new vocabulary-expressions” is the highest negative linguistic field, “reduplication and eloquence” is the lowest field with 0,01%. Under “proverbs and idioms” sub-field we have not come across a negative rated expression. While “building new vocabulary-expressions” is the highest mixed sub-field with 0,29%, “reduplication” is the lowest one with 0,01%. Under “proverbs” and “eloquence” special sub-fields we have not come across a mixed grade. We have not found a children’s play containing lines and expressions in scripts of positive qualities at acceptable levels in pedagogic and language development categories. The State Theatres, which is a very important institution creating theatre policies and understanding, is required to administer utmost care for the inspection process of the plays that are under its supervision. Incorporating more field experts in these processes, it should enable healthier evaluations through various viewpoints. The evaluation committee should involve academicians studying in this field, psychologists, pedagogues and linguists. In this way, the plays will have undergone a scientific process before they reach children. The scripts of children’s plays should have pedagogic and linguistic attributes of the highest standard. Even the slightest negative messages cause deeper wounds than anticipated. Language sensitivity should be observed in writing the plays, and proverbs and idioms should be used more. The rise in quantity should be in parallel with quality. Each and every expression should address the target age group and be spread throughout the script.